

ОДИНИЦІ АНАЛІЗУ ДИСКУРСУ АМЕРИКАНСЬКИХ СЛІДЧИХ

О.В. Фещенко (Харків)

Статтю присвячено визначенню одиниць аналізу дискурсу американських слідчих. На основі систематизації типових чинників, що утворюють цей дискурс – ролей учасників, мети та теми спілкування, розроблена методика ідентифікації та класифікації фрагментів – вербальних реалізацій дискурсивної діяльності. Визначено, які фрагменти належать / не належать до дискурсу американських слідчих, які з ідентифікованих дискурсивних фрагментів є основними, які другорядними та допоміжними.

Ключові слова: дискурс американських слідчих, роль, мета спілкування, дискурсивний фрагмент, ідентифікація, класифікація.

Е.В. Фещенко. Единицы анализа дискурса американских следователей. Статья посвящена определению единиц анализа дискурса американских следователей. На основе систематизации типичных дискурсообразующих факторов – ролей участников, цели и темы общения, разработана методика идентификации и классификации фрагментов – вербальных реализаций дискурсивной деятельности. Определено, какие фрагменты относятся / не относятся к дискурсу американских исследователей, какие из идентифицированных дискурсивных фрагментов являются основными, какие – второстепенными и дополнительными.

Ключевые слова: дискурс американских следователей, роль, цель общения, дискурсивный фрагмент, идентификация, классификация.

O.V. Feshchenko. The Units of American Criminal Investigators Discourse Analysis. The article focuses on the definition of the American criminal investigators discourse units. Proceeding from systematic description of typical discourse-forming factors – participants roles, aim and topic of communication, the methods of identifying and classifying of fragments – verbal realization of discourse activity is worked out. The fragments belonging / not belonging to American criminal investigators discourse are defined and the identified discourse fragments are subdivided into main, secondary and additional.

Key words: American criminal investigators discourse, role, the aim of communication, discourse fragment, identification, classification.

Дискурсивні розвідки належать до найбільш актуальних у сучасній лінгвістичній науці, через властивий їм антропоцентрично-діяльнісний вектор аналізу мовознавчих об'єктів.

Цей підхід також запроваджено і для власне визначення об'єктів дослідження – конкретних дискурсів, розумово-комунікативної діяльності людини [10, 13, 5 та ін.]; у певній сфері, певного характеру та у певній ролі [3]. Останній чинник виявляється у дискурсі як роль суб'єкта. У когнітивному аспекті підґрунтя ролі складає така ментальна структура як стереотип, що дозволяє трактувати ролі суб'єктів дискурсу як стереотипні (див. де-

тальніше у [4]). Це положення є важливим для нашого дослідження, об'єктом якого обрано дискурс американських слідчих (ДАС) – підтип англomовного юридичного дискурсу, що належить до інституційних. Поняття інституційності у дискурсології нерозривно пов'язане із роллю суб'єкта дискурсу: до інституційних відносять ті типи або різновиди дискурсивної діяльності, де суб'єкти виступають у ролях АГЕНТІВ та КЛІЄНТІВ [6; 7]. Інституційний дискурс визначають як сукупність мовленнєвих практик, властивих певним соціальним інститутам [1, с. 86], “статусно-орієнтований різновид спілкування, у якому комуніканти реалізу-

ють себе в обмеженому наборі рольових характеристик і виступають як представники певної соціальної групи” [9, с. 64], а їх вербальна поведінка визначається певними моделями, співвіднесеними з очікуваннями щодо відповідності типовим зразкам, сформованим у суспільстві й закріпленим за певними сферами спілкування [6, с. 190-191].

Таким чином, інституційним дискурсам характерна не лише обмежена рольова парадигма, а й визначена тематика спілкування, яку, на погляд дослідників, детермінує мета спілкування [9, с. 63].

Інституційність дискурсу сьогодні привертає чимало уваги [2; 8; 11; 12 та ін.] проте дотепер не виявлені інституційні ознаки англомовного юридичного дискурсу, у тому числі і ДАС, що визначає предмет нашого аналізу.

Матеріалом дослідження слугують зразки спілкування американських слідчих, змодельовані у телесеріалах CSI: Miami, CSI: New York, NCIS: Criminal Naval Investigation. Однак, той факт, що герої вказаних серіалів є слідчими за професійною ознакою, не означає, що будь-який зразок їхнього спілкування слід трактувати як ДАС.

У зв’язку із тим, метою цієї статті є обґрунтування засад ідентифікації дискурсивних фрагментів, що виступають одиницями нашого аналізу.

Поняття “дискурсивного фрагмента” та проблема його ідентифікації/класифікації тісно пов’язані між собою. Під “дискурсивним фрагментом” розуміємо сукупність висловлювань об’єднаних спільним смислом, отже для встановлення меж дискурсивного фрагменту необхідно ідентифікувати смисл кожної його мінімальної матеріальної одиниці – висловлювання.

У цих твердженнях спираємося на такі загальноновизнані положення дискурсології:

- дискурс формують інгерентно контекстуалізовані висловлювання, які стають діяльністю, що є частиною соціальної взаємодії [13, с. 41];
- кожний інституційний дискурс залежний від специфіки соціального інституту, що в колективній мовній свідомості має ім’я; узагальнений у ключовому концепті цього інституту, пов’язаний

з його функціями, суспільними ритуалами і поведінковими стереотипами [9, с. 62].

Таким чином, дискурсивний фрагмент можна трактувати як одиницю ДАС за умов, що усі його вербальні складники – висловлювання – реалізовані комунікантами, які виступають у ролі АГЕНТІВ і КЛІЄНТІВ інституту слідства та спілкуються у межах тематики, визначеної глобальною метою цього суспільного інституту – розкриття злочину.

Виходячи з цього, **першим етапом** ідентифікації одиниць аналізу ДАС стає виокремлення тих частин діалогічного спілкування, що відповідають вказаним вимогам, та вилучення інших, що їм не відповідають. Приміром, слідча Зіва та криміналіст Еббі розмовляють на тему, що не кореспондує ані зі стереотипними ролями АГЕНТІВ інституту слідства, ані з його глобальною метою, тож їхній діалог не можна трактувати як фрагмент ДАС. Однак згодом Еббі переходить до початку обговорення професійної тематики, тому підкреслені висловлювання трактуємо як вербальні складники фрагменту ДАС:

Ziva: Breaking in a new pair?

Abby: No. I always wear these. Why do I always wear these? Let me see your shoes.

Ziva: Okay.

Abby: Flat, sensible, functional. Not very sexy, but.. But they do the trick. What do I want three-inch platforms? I’m already five-ten. I love these shoes... just all wrong.

Ziva: Wrong for who?

Abby: The tissue samples.

Ziva: I don’t follow.

Abby: You don’t want to hear about shoes. You want to hear about tissue samples.

Ziva: Sure.

[NCIS, Skeletons]

Другим етапом стає класифікація тих дискурсивних фрагментів, що формують ДАС. Як свідчить аналіз матеріалу, правильним є твердження, що “прототипний порядок дискурсу часто порушується. Нейтральні ознаки інституційного дискурсу включають загальнодискурсивні характеристики, типові для будь-якого спілкування” [9, с. 62].

Серед дискурсивних фрагментів ДАС, відповідно, наявні **основні**, що втілюють прототипний порядок цього дискурсу. У цих фрагментах АГЕНТИ/КЛІЄНТИ ДАС спілкуються з метою розкриття злочину.

Наприклад, АГЕНТИ – слідчий Гораціо та слідчий Райан оглядають місце злочину задля пошуку речових доказів (мета – розкриття злочину):

Ryan Wolfe: It's just a paper.

Horatio: Send the paper to Q.D. And tell me.... What is that?

Ryan Wolfe: It is a lock of hair. It is brown. Maybe from a struggle.

Horatio: But it's been scissored, which is typical of kidnappings, gentlemen, this is a message. The question is: Who was it mentioned for?

[CSI Miami, One Night Stand]

У іншому фрагменті АГЕНТИ – слідчі Гораціо та Меган та медексперт Алекс оглядають тіло загиблої жертви злочину, з метою його розкриття:

HORATIO: What's he telling you, Alexx?

ALEXX: Sustained blunt-force trauma to the head.

ALEXX: Multiple blows, based on the blood. Liver temperature is 87.2.

MEGAN: So he died around midnight.

ALEXX: Jugular. Not a knife, though.

ALEXX: Irregular object. Bled out.

HORATIO: What's this mark on his cheek right there?

ALEXX: Burn mark. A little bit of ash and something brown.

[CSI: Miami, Just one kiss]

У наступному прикладі АГЕНТИ – слідчі Гіббс, Кейт та Тоні спілкуються з КЛІЄНТОМ – підозрюваним для з'ясування обставин злочину (мета – розкриття злочину).

GIBBS: Special Agent Gibbs, Todd, DiNozzo, NCIS.

BARNES: What can I do for you, Sir?

KATE: We want to talk to you about Gunnery Sergeant Freddy Alvarez.

BARNES: I guess he couldn't get away with it forever.

GIBBS: What?

BARNES: Promising things he knew he could never deliver on, Sir.

GIBBS: The thing is, we're not here to talk about his recruiting methods.

KATE: He was killed yesterday.

TONY: Shot by a sniper.

GIBBS: How many people can make that shot? Six hundred meters. Through glass. Down angle.

BARNES: You think it's me.

(BARNES UNFOLDS THE LETTER)

BARNES: I can't believe he kept this letter. You've got to believe me, Sir. It's not what you think.

TONY: It never is.

[NCIS, One Shot, One Kill]

Окрім основних, серед дискурсивних фрагментів – одиниць ДАС ми, також, зафіксували **допоміжні** – ці фрагменти є загальнодискурсивними та загальними для усіх професійних дискурсів. Перші організують вербальну взаємодію слідчих, забезпечуючи початок, продовження, завершення спілкування, наприклад, знайомство та представлення співробітника NCIS та ФБР покликане забезпечити початок їхньої комунікації.

Reyes: Hey! Gibbs? Oh, you must be Gibbs. Furnell's mentioned you.

Gibbs: Did he?

Reyes: Ummhmm. Agent Nina Reyes, FBI.

[NCIS, One Shot, One Kill]

Другі організують професійну діяльність (розподіл обов'язків, підтримання дисципліни тощо), наприклад, Гіббс – слідчий NCIS та співробітник ФБР сперечаються з приводу того, під чию юрисдикцію підпадає скоєний злочин й, відповідно, хто має займатись його розслідуванням:

GIBBS: The victim was a Marine. That puts it in our jurisdiction, Agent Kramer.

KRAMER: Maybe, but the second shooting was in Maryland which puts it across state lines and in ours.

GIBBS: According to who?

KRAMER: The Director of the FBI.

GIBBS: Oh, is he here somewhere?

KRAMER: Look, if you pull your people back,

I promise you'll get copies of everything we find.
GIBBS: And if I don't?

KRAMER: Well, I wouldn't worry about that. You'll be receiving a call from your director any minute now. And one more thing, Agent Gibbs. Fornell warned me about you. Do not try and remove the body.

[NCIS, One Shot, One Kill]

До ДАС відносимо також **другорядні** фрагменти, в яких спілкування американських слідчих має не безпосереднє, а опосередковане відношення до досягнення глобальної мети цього соціального інституту. Наприклад, слідчі CSI обговорюють професійну проблему Келлі – необхідність відвідати курси з навичок стрільби та скласти відповідний іспит:

Ryan: Everything okay?

Calleigh: My Firearms Proficiency is up. Six months goes by fast.

Ryan: Well, you left Firearms, so it's not such a big deal, is it?

Calleigh: I like to stay current.

Ryan: Calleigh, did you quit because Hagen died in there?

Calleigh: I transferred.

Ryan: But, yeah, all of a sudden, evidence isn't just evidence.

Calleigh: What have you got?

Ryan: This? This is just work. Good luck on your test.

Calleigh: Thanks.

[CSI: Miami, Blood In The Water]

Схожим є і наступний приклад, в якому маємо ситуацію спілкування між агентами NCIS з приводу семінара, спрямованого на покращення професійних навичок. У їх розмову несподіванно втручається начальник, котрий віддає розпорядження агентам стати до безпосереднього виконання їх обов'язків:

Ziva: I don't understand, McGee. Sensitivity training?

McGee: A seminar on the basics of communication and understanding in the workplace.

Ziva: I know what sensitivity is. I'm asking why we

have to spend the whole afternoon studying it.

Hibbs: Sensitivity training is gonna have to wait. We got a double homicide at Quantico. Marine wives. Grab your gear.

Ziva, McGee: Yes.

[NCIS, Light Sleeper]

У наступних прикладах керівник підрозділу слідчих віддає розпорядження, розподіляючи обов'язки між підлеглими:

GIBBS: Tell Abby I want a full acoustical analysis.

MC GEE: Uh... boss, you know that she's working on Petty Officer Lambert's hard drive, answering machine and all the crime scene evidence.

GIBBS: Then help her, McGee!

MC GEE: Yes, boss.

[NCIS, Doppelganger]

GIBBS: Kate, you're with me.

KATE: Gladly.

GIBBS: Tony, find Mansur.

TONY: On it, Boss.

[NCIS, Doppelganger]

Викладене дає можливість дійти висновку, що основу ідентифікації та класифікації одиниць аналізу ДАС – дискурсивних фрагментів – складають такі дискурсотворчі чинники як ролі учасників та мета й тематика спілкування.

Перспективою роботи є аналіз ознак інституційності у виокремлених типах дискурсивних фрагментів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басенко Н.А. Политическая свобода: опыт дискурс-анализа / Н.А. Басенко, Т.В. Милевская // Актуальные проблемы теории коммуникации: сб. науч. тр. – СПб. : СПбГПУ, 2004. – С. 86-97.
2. Бейлинсон Л.С. Функции институционального дискурса / Л.С. Бейлинсон // Лингвистика дискурса // Вестник ИГЛУ. – 2009. – № 3 (7). – С. 142-147.
3. Белова А.Д. Поняття “стиль”, “жанр”, “дискурс”, “текст” у сучасній лінгвістиці / А.Д. Белова // Іноземна філологія. – К. : КНУ імені Т. Шевченка, 2002. – Вип. 32. – С. 11-14.
4. Гридасова О.І. Особливості актуалізації стереотипних ролей в англомовному сімейному конфліктному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 “Гер-

- манські мови” / О. І. Гридасова. – Харків, 2010. – 195 с. 5. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : [кол. монографія] / [під загальн. ред. І.С. Шевченко]. – Харків : Константа, 2005. – 356 с. 6. Карасик В.И. О категориях дискурса / В.И. Карасик // Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты : сб. науч. тр. – Волгоград-Саратов : Перемена, 1998. – С. 185-197. 7. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Карасик В.И. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с. 8. Олешков М.Ю. Системное моделирование институционального дискурса (на материале устных дидактических текстов) : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / М.Ю. Олешков. – Нижний Тагил, 2007. – 42 с. 9. Ширяева Т.А. Когнитивное моделирование институционального делового дискурса : дис..... доктора филол. наук : 10.02.19 / Ширяева Татьяна Александровна. – Краснодар, 2008. – 540 с. 10. Dijk T. A. van. The Study of discourse / T. A. van Dijk // Discourse as structure and process. – L. : Sage Publications, 1997. – P. 1-35. 11. Heritage J. Conversation analysis and institutional talk / J. Heritage // Handbook of Language and Social Interaction. – [Ed. K. Fitch, R. Sanders]. – Mahwah, NJ : Erlbaum, 2005. – P. 47-103. 12. Schegloff E.A. On talk and its institutional occasions / E.A. Schegloff // Talk at Work: Social Interactions in Institutional Settings. – [Ed. P. Drew, J. Heritage]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – P. 34-101. 13. Schiffrin D. Approaches to Discourse / Schiffrin D. – Oxford : Blackwell, 1994. – 470 p.